

การเป่าปี่ประกอบลำผู้ไทย

PI REED-PIPE ACCOMPANIMENT TO LAM PHUTHAI PERFORMING ARTS

โยธิน พลเขต*, พร ยงดี*, และชัยณรงค์ ต้นสุข*

YOTHIN PHONKHET, PHON YONGDEE, AND CHAINARONG TONSUK

บทคัดย่อ

บทความนี้มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาการเป่าปี่ประกอบลำผู้ไทย ผลการศึกษาพบว่า การเป่าปี่ ผู้เป่าถือปี่ด้วยมือทั้งสองข้างให้ปี่อยู่ในแนวตั้งและเอียงเล็กน้อย โดยใช้มือซ้าย หรือมือขวาไว้ด้านบนหรือล่างก็ได้ มือบนใช้นิ้วเพียงสองนิ้ว คือ ใช้นิ้วชี้ปิดรูบนสุดและ นิ้วกลางปิดรูถัดมา ส่วนมือล่างใช้นิ้วชี้ นิ้วกลาง และนิ้วนาง ปิดรูที่เหลือถัดลงมาตามลำดับ ใช้ปากอมเลาปี่ส่วนที่เป็นลิ้นของปี่เข้าไปในปาก และเป่าลมออกตามเสียงที่ต้องการ ทำนอง ปี่ที่เป่าประกอบลำผู้ไทย เป็นทำนองสั้นๆ มีวรรคเดียว เทียบได้กับลักษณะทางดนตรีสากล คือ ออสตินาโต (ostinato) โดยปรกติแล้วการเป่าปี่ประกอบลำผู้ไทยต้องมีแคนเป่า ประกอบด้วย ซึ่งเป็นทำนองสั้น ๆ เช่นเดียวกัน ต่างกันที่ปี่มีกระแสเสียง (tone color) ที่สูง เล็กแหลม แนวนอน และทำเสียงในลักษณะออกด้อ้น ส่วนแคนนั้นมีเสียงนุ่มนวลอ่อนหวาน มีทั้งทำนองแนวนอนและแนวตั้ง แคนและปี่เป่านำขึ้นก่อน แล้วหมอลำจึงร้องตามเข้ามา หมอลำขึ้นจังหวะสุดท้ายประโยคของปี่และแคน การเป่าเสียงออกด้อ้นทำให้เกิดความ ไพเราะ และเป็นที่ประทับใจผู้ฟัง ผู้เป่าปี่ผู้ไทยที่ดีคือต้องรู้จักฉันทลักษณ์ ประโยค และ วรรคตอนของกลอนลำ

คำสำคัญ: การเป่าปี่ ลำผู้ไทย

* วิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

Roiet College of Dramatic Arts, Bunditpatanasilpa Institute

Abstract

This study was aimed at exploring a *Pi* reed pipe accompaniment to *Lam Phuthai* performing. The findings found that the player held the *Pi* with two hands in a slightly vertical position with either left or right hand could be placed above or below the other. For the upper hand, the first finger was placed on the top (highest) finger hole and the mid finger was placed on the second top finger hole. As for the lower hand, the first, the mid, and the ring finger were placed on the three lower finger holes respectively. The *Pi* melody which was used for *Lam Phuthai* performing was a one-melodic phrase pattern, similar to the ostinato in the western music. Normally *Lam Phuthai* performing always includes a *Khaen* mouth organ along with a *Pi* reed pipe, of which short melodic phrase is the same as appeared in the *Pi* reed pipe's melody. The differences are that the *Pi* melody is in higher pitch. It is sweet and charming with pleading tones. A good *Pi* player needs to know the form, phrase, and section of the *Lam* poetry.

Keywords: pi accompaniment, lam phuthai

บทนำ

เครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสานประเภทเครื่องเป่าประกอบด้วย เครื่องเป่าที่ไม่มีลิ้น ได้แก่ โหวด เครื่องเป่าที่มีลิ้น ได้แก่ ปี่กู่แคน และแคน ปี่เกิดขึ้นมาพร้อมกับแคน หากแต่ไม่มีผู้ใดทราบได้ว่าปี่ผู้ไทเกิดขึ้นเมื่อใดเพราะไม่มีบันทึกไว้ มีเพียงตำนานเล่าต่อ ๆ กันมาและลูกหลานชาวผู้ไทได้พบเห็นปี่ผู้ไทมาพร้อมกับแคนตั้งแต่สมัยโบราณ (แทน แสงสุริย์, 2533) ปี่ผู้ไทเป็นเครื่องดนตรีที่บ่งบอกภาพสะท้อนทางสังคมวัฒนธรรมความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ของชาวผู้ไทบ้านกุดหว้าได้เป็นอย่างดี ปี่ผู้ไทมีลักษณะทางกายภาพเรียบง่าย เสียงสดใสไพเราะ มีลักษณะผสมผสานระหว่างขลุ่ยกับแคนคือทำจากไม้ไผ่เอี้ยงหรือไม้กู่แคน ปี่ของชาวผู้ไทบ้านกุดหว้าส่วนมากนิยมเรียกเครื่องดนตรีชนิดนี้ว่า “ปี่” เพียงคำเดียว แต่ที่เรียกว่า “ปี่ผู้ไท” นั้นเพราะว่าคนนอกวัฒนธรรมที่เข้าไปศึกษาเรื่องดนตรีผู้ไท พบว่าปี่ชนิดนี้ใช้ในวัฒนธรรมของชาวผู้ไท เพื่อบรรเลงเพลงผู้ไทเท่านั้น จึงเรียกปี่ชนิดนี้ว่า “ปี่ผู้ไท”

ปี่ผู้ไทยเป็นเครื่องดนตรีที่เก่าแก่ที่มีการสืบทอดวิธีการเล่นและการผลิตมาจากบรรพบุรุษของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทมาตั้งแต่โบราณกาล ส่วนมากคนที่สามารถเป่าปี่ได้จะเป็นนักดนตรีของหมู่บ้านหรือเป็นหมอแคนของชาวผู้ไทยเท่านั้น เวลาในหมู่บ้านมีงานบุญหรือพิธีกรรมต่าง ๆ เช่น เลี้ยงผีไท้ผไท้แสน เลี้ยงผีหมอเหยา ก็จะต้องมีเสียงปี่เสียงแคนเป็นสื่อกลางระหว่างคนกับผี ในบางครั้งปี่ก็มีบทบาทในงานรื่นเริงเพื่อสร้างบรรยากาศให้สนุกสนาน ใช้เกี้ยวสาวโดยเดินอวดว่าหมู่บ้านนี้เป่าปี่ไพเราะกว่าบ้านอื่น ส่วนช่างทำปี่ชาวบ้านจะยกย่องว่าเป็นนักปราชญ์ของคุ้ม เพราะช่างทำปี่ทำแคนที่มีความชำนาญการด้านการผลิตเครื่องดนตรี ต้องเป็นเชื้อสายชาวผู้ไทยเท่านั้นจึงจะทำปี่ที่มีความไพเราะ

ปี่ผู้ไทยเป็นเครื่องดนตรีที่ไม่เหมาะจะเล่นคนเดียว เพราะขาดเสียงประสานในตัวประการหนึ่ง และอีกประการหนึ่งเป็นเครื่องดนตรีที่กินลม จึงเหมาะที่จะนำไปผสมกับเครื่องดนตรีชิ้นอื่น เมื่อประสานกันเข้าแล้วจะให้กระแสนเสียงที่ไพเราะเหมาะสมยิ่งนัก เมื่ออยู่ในวงปี่ไม่ดำเนินทำนองตรง ๆ กัน แต่กลับพลิกแพลงวรรคตอนให้ยาวออกไปกว่าเครื่องดนตรีอื่น ๆ ทำให้เคาะจังหวะตามได้ยาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเป่าปี่ทำนองลายผู้ไทยน้อยโอกาสในการเป่าปี่ก็ขึ้นอยู่กับเครื่องดนตรีอื่น ๆ เช่น พิณ แคน และซอ ซึ่งนิยมเป่าในยามค่ำคืนระหว่างเดินไปคุยสาวตามหมู่บ้านต่าง ๆ และที่สำคัญคือเป่าเข้ากับวงประกอบการลำผู้ไทย การฟ้อนผู้ไทยและการผสมวงโปงลาง (เจริญชัย ชนโพธิ์จรรย์, 2529, น. 31)

ปี่ผู้ไทยมีบทบาทหน้าที่สำคัญต่อพิธีกรรมความเชื่อของชาวผู้ไทยบ้านกุดหว้าเป็นอย่างมาก สามารถเห็นได้ชัดเจนที่สุด คือ พิธีกรรมเลี้ยงผีหมอเหยา พิธีทำบุญเลี้ยงศาลปู่ตา ชาวบ้านกุดหว้ามีความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่อยู่เหนือธรรมชาติว่ามีอิทธิฤทธิ์ให้คุณให้โทษแก่ลูกหลานในหมู่บ้าน และชาวบ้านเชื่อว่าเสียงดนตรีผู้ไทยและหมอเหยาจะสามารถติดต่อสื่อสารกับวิญญาณของผีบรรพบุรุษ ชาวผู้ไทยเป็นผู้มีความสามัคคีในชนเผ่า ความเป็นอยู่แบบเรียบง่ายสันโดษ มีความสุภาพอ่อนน้อม เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และมีอัธยาศัยไมตรีอันดียิ่งต่อผู้มาเยือน การศึกษาดนตรีผู้ไทยซึ่งเป็นดนตรีของชาวบ้าน ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ประเทศชาติหลายสถาน เพราะดนตรีพื้นบ้านเป็นเครื่องขับเคลื่อนถึงความรู้สึก นึกคิด ความเชื่อ นิสัยใจคอ ตลอดจนวิถีการดำเนินชีวิตของชาวบ้านเป็นอย่างดี

ความรู้ด้านดนตรีพื้นบ้านอีสานประเภทเครื่องเป่า คือ แคนและปี่ผู้ไทยเกิดจากภูมิปัญญาของบรรพชนที่สืบทอดมาถึงปัจจุบันจากรุ่นสู่รุ่นโดยส่วนใหญ่เป็นความรู้ในตัวตนที่นับวันจะสูญหายไปตามผู้รู้ผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งปัจจุบันศิลปินที่มีความเชี่ยวชาญและมีชื่อเสียงด้านปี่ผู้ไทยล้วนอยู่ในวัยชรา หากไม่ดำเนินการศึกษาอาจทำให้ความรู้ด้านการเป่าปี่ผู้ไทยประกอบลำผู้ไทยสูญหายเหมือนในอดีต จึงควรดำเนินการศึกษาโดยเร็วเพื่อให้ทันต่อการเก็บข้อมูล การขาดการจัดการ จัดเก็บและเผยแพร่องค์ความรู้อย่างเป็นระบบ ทำให้ความรู้ด้านดนตรีพื้นบ้านอีสาน ได้แก่ ศิลปะการเป่าแคนและเป่าปี่ผู้ไทยประกอบลำของศิลปินพื้นบ้านอีสานนับวันจะสูญหาย

จากความรู้สำคัญดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาวิจัยเรื่อง “การเป่าปี่ประกอบลำผู้ไทย” เพื่อให้เห็นถึงคุณค่าและศึกษาศิลปะการเป่าปี่ผู้ไทยประกอบลำ ศึกษาทำนองลำผู้ไทยและดนตรีที่ใช้บรรเลงประกอบลำผู้ไทย เพื่ออนุรักษ์เผยแพร่มรดกภูมิปัญญาอันเป็นศิลปวัฒนธรรมของชาติที่มีค่าควรแก่ความภาคภูมิใจและหวงแหน โดยการจัดเก็บในรูปแบบเอกสาร โน้ตไทย และโน้ตสากล เพื่อเป็นการอนุรักษ์ สืบทอดการเป่าปี่ผู้ไทยประกอบลำผู้ไทยสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน อันจะเป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติและคนรุ่นหลังสืบไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาวิธีการเป่าปี่ผู้ไทยและทำนองปี่ผู้ไทย
2. เพื่อศึกษาการเป่าปี่ประกอบลำผู้ไทย

วิธีการศึกษา

ผู้วิจัยใช้วิธีดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ประกอบด้วย

1.1 แบบสังเกต (Observation Form) มี 2 แบบ คือ สังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) และสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) ใช้กับกลุ่มผู้รู้ และกลุ่มผู้ปฏิบัติในพื้นที่ที่วิจัยโดยผู้วิจัยเข้าไปสังเกตสภาพทั่วไป

- 1.2 แบบสัมภาษณ์ (Interview Form) มี 2 แบบ คือ

1.2.1 สัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview Form)

1.2.2 สัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Interview Form)

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยยึดหลักข้อมูลที่มีลักษณะสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย สามารถตอบคำถามของการวิจัยได้ตามที่กำหนดไว้ ซึ่งมีวิธีการเก็บข้อมูลดังต่อไปนี้

2.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเป่าปีประกอบลำผู้ใหญ่ไทยตลอดถึงแนวคิดและทฤษฎีทางด้านสังคมวิทยา มานุษยวิทยาและวัฒนธรรม

2.2 การเก็บข้อมูลจากภาคสนาม โดยวิธีการสัมภาษณ์ ใช้แบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้าง (Structured Interview) และไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Interview) แบบสังเกต (Observation) แบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม แบบสนทนากลุ่ม (Focused Group Guideline)

3. การจัดกระทำข้อมูล

นำข้อมูลจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและข้อมูลภาคสนาม จำแนกข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ตรวจสอบความสมบูรณ์ครบถ้วนแก่การวิเคราะห์สรุปผลแล้วหรือไม่ ในกรณีข้อมูลไม่สอดคล้องกัน จะตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) และเก็บข้อมูลเพิ่มเติมในส่วนที่ขาดหายไป

1) การวิเคราะห์แบบอุปมาน (Induction) คือ วิธีตีความจากข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นแล้วนำมาวิเคราะห์และสรุปผล เมื่อผู้วิจัยศึกษาข้อมูลในประเด็นการเป่าปีประกอบลำผู้ใหญ่ไทย

2) การวิเคราะห์โดยการจำแนกชนิดข้อมูล (Typological Analysis) คือ การจำแนกข้อมูลเป็นชนิด ๆ (Typological) ตามเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น และการตีความโดยใช้แนวคิดทฤษฎีหลักเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ ได้แก่ แนวคิดทางมานุษยวิทยา ทฤษฎีการวิเคราะห์ดนตรี เพื่อใช้ในการวิเคราะห์การเป่าปีประกอบลำผู้ใหญ่ไทย

4. การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

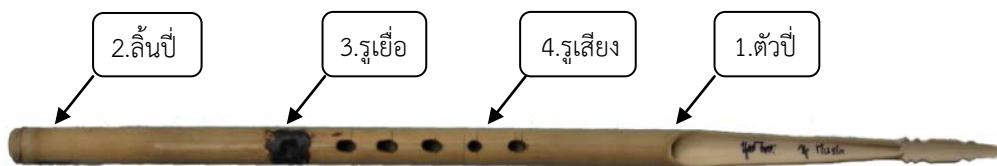
ผลการศึกษา

การเป่าปี่ประกอบลำผู้ไทย ผู้วิจัยได้ผลการวิเคราะห์ตามลำดับ ดังนี้

1. วิธีการเป่าปี่ผู้ไทย

ชาวผู้ไทยนิยมเรียกชื่อว่า “ปี่” เนื่องจากปี่มีหลายชนิด นักวิชาการและคนโดยทั่วไปจึงนิยมเรียกว่า “ปี่ผู้ไทยหรือปี่ลูกแคน” เหตุที่เรียกว่าปี่ลูกแคนเพราะตัวปี่ทำจากไม้เอี้ย หรือไม้กู่แคน คนสมัยโบราณเชื่อว่าปี่และแคนเป็นของคู่กันเพราะเกิดมาพร้อมกัน ดังนั้นเวลาช่างทำแคน มักจะทำปี่ผู้ไทยเสียไว้ที่เชือกเถาย่านางที่มัดกู่แคนด้วย ปี่ผู้ไทยเป็นเครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสานประเภท เครื่องเป่าที่มีขนาดเล็กกว่าเครื่องเป่าชนิดอื่น ถือว่าเป็นเครื่องดนตรีโบราณของชาวผู้ไทยที่นิยมบรรเลงร่วมกับซอบัง กระຈັบปี่ และแคน ใช้บรรเลงประกอบการลำผู้ไทยและการฟ้อนผู้ไทย สันนิษฐานว่าปี่ผู้ไทยได้วิธีการทำมาจากการทำแคน แล้วดัดแปลงเจาะรูบนนิ้วและรูเยื่อแบบขลุ่ย จึงทำให้เกิดปี่ผู้ไทย ปี่ลูกแคนหรือปี่กู่แคน ลักษณะทางกายภาพของปี่ผู้ไทย เป็นทรงกระบอก มีความยาวประมาณ 30 เซนติเมตร ด้านบนของปี่ตัดตรงข้อไม้ไผ่ ด้านหางปี่ตัดเป็นปลายแหลมมีลักษณะเรียวเล็ก มีเสียงที่อ่อนหวาน กังวานสดใส ดังภาพที่ 1

ส่วนประกอบของปี่ผู้ไทย ประกอบด้วย 4 ส่วน คือ 1. ตัวปี่หรือเลาปี่ 2. ลิ้นปี่ 3. รูเยื่อ และ 4. รูเสียง

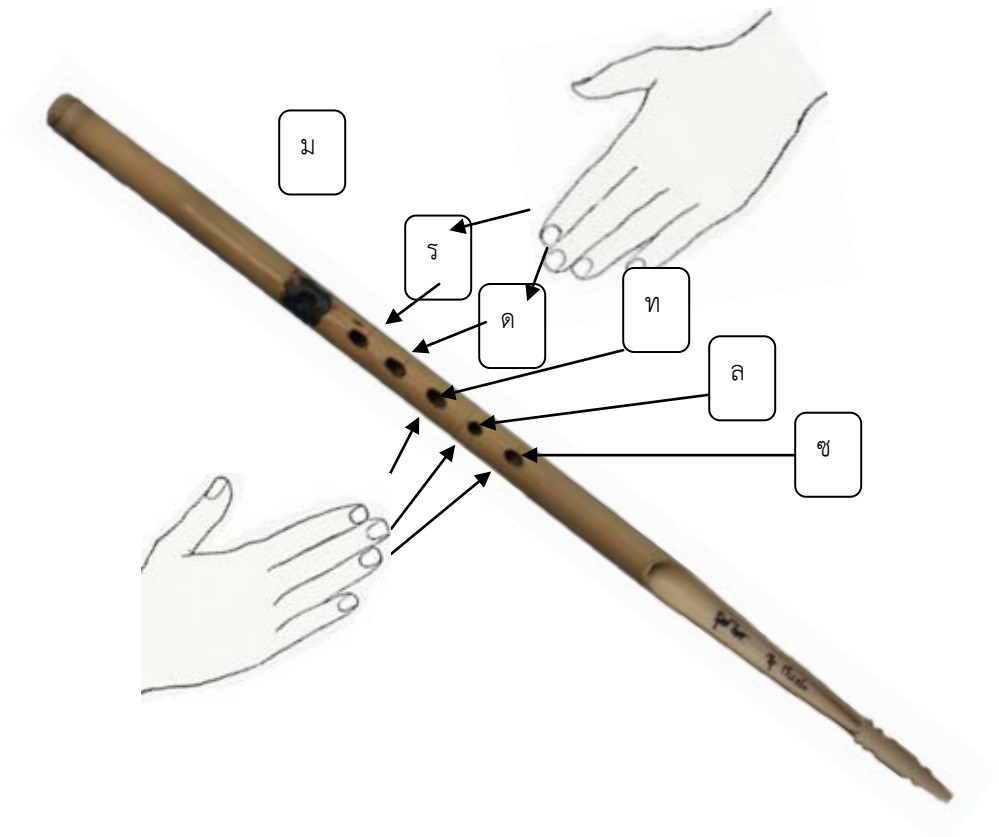

ภาพที่ 1 ส่วนประกอบปี่ผู้ไทย

ที่มา: ผู้วิจัย

ส่วนที่เป็นตัวปี่หรือเลาปี่ทำจากไม้ไผ่เอี้ย (ไม้ซาง) เวลาเป่าที่ลิ้นทำให้ลิ้นเกิดสั่นสะเทือนเป็นเสียงปี่ผู้ไทย ลิ้นปี่ผู้ไทยมีลักษณะเดียวกันกับลิ้นแคน มี 2 ชนิด คือ ลิ้นทองเหลืองและลิ้นเงิน ระบบเสียงของปี่ผู้ไทยมีรูบนเสียง 5 รู ทำเสียงได้ 6 เสียง คือ ซอล ลา ที โด เร มี แต่นิยมใช้เพียง 5 เสียง คือเสียง ซอล ลา โด เร มี

ตำแหน่งเสียงและการกดนิ้ว

ภาพที่ 2 ตำแหน่งเสียงปี่ผู้ไทย

ที่มา: ผู้วิจัย

วิธีการเป่าปี่ผู้ไทย ผู้เป่าถือปี่ด้วยมือทั้งสองข้าง ให้ปี่อยู่ในแนวตั้ง และเอียงเล็กน้อย โดยใช้มือซ้ายหรือมือขวาไว้ด้านบนหรือล่างก็ได้ มือบนใช้นิ้วเพียงสองนิ้ว คือ ใช้นิ้วชี้ปิดรูบนสุดและนิ้วกลางปิดรูถัดมา ส่วนมือล่าง ใช้นิ้วชี้ นิ้วกลาง และนิ้วนาง ปิดรูที่เหลือ ถัดลงมาตามลำดับ ในการเป่าใช้ปากอมเลาปี่ส่วนที่เป็นลิ้นของปี่เข้าไปในปาก และเป่าลมออกตามระดับเสียงที่ต้องการ การวางนิ้วสองรูปบนใช้นิ้วชี้ปิดรูบนสุดเป็นเสียง เร และนิ้วกลางปิดรูถัดมาเป็นเสียงโด ส่วนมือล่างปิดรูที่เหลือถัดลงมา โดยใช้นิ้วชี้ปิดรูเสียงที่ นิ้วกลาง ปิดรูเสียงลา และนิ้วนางปิดรูเสียงซอล ส่วนเสียงมีให้เปิดนิ้วทุกรูนับ ดังภาพประกอบที่ 2 และ 3

ภาพที่ 3 ทำทางและการวางนิ้วเป่าปี่ผู้ไทย

ที่มา: นายเมฆ ศรีกำพล

ลีลาการเป่าที่โดดเด่นของปี่ผู้ไทย คือ การเป่าเลียนเสียงร้อง ซึ่งมีสำเนียงที่ออกอ่อนไพเราะเป็นที่น่าสนใจแก่ผู้ได้ยิน โดยการทำเสียงปี่ให้เลื่อนไหลจากเสียงโดไปยังเสียงลา โดยใช้นิ้วชี้ที่กดรูกลาง (โด) ลูบผ่านรูจากซ้ายไปขวา ลักษณะค่อย ๆ เปิดรูทีละนิดในขณะที่นิ้วกลางยังปิดรูเสียงโดอยู่ ถ้าต้องการให้เสียงลาเลื่อนไหลไปเสียงโด ก็ปฏิบัติโดยปิดรูเสียงลา นิ้วกลางมือล่างที่ปิดรูเสียงลาค่อย ๆ เปิดรูทีละนิด ในขณะที่นิ้วกลางยังปิดรูเสียงโด แหล่งผลิตปี่ ได้แก่ บ้านกุดหว้า อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ บ้านหนองโธและบ้านจั่ว ตำบลโนนยาง อำเภอนองสูง จังหวัดมุกดาหาร ปัจจุบันมีผู้ผลิตปี่หลายจังหวัด เช่น ร้อยเอ็ด กาฬสินธุ์ นครพนม เป็นต้น โอกาสในการเล่นปี่ผู้ไทยสามารถ เล่นเดี่ยวหรือประสมวงกับเครื่องดนตรีอื่นก็ได้ ใช้เป่าดำเนินทำนองและสอดประสาน นิยมเล่นกับแคน พิณ ซอไม้ไผ่ (ซอบัง) ประกอบพิธีเลี้ยงผีปู่ตา พิธีหมอเหยา ประกอบการล่ำผู้ไทย หรือเวลาลงช่วงจีบสาวและงานประเพณีทั่วไป ปัจจุบันนำมาเล่นกับวงดนตรีพื้นบ้านอีสาน เช่น วงดนตรีพื้นบ้านประเพณีโปงลาง ซึ่งได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย ลายที่นิยมเล่นคือลายผู้ไทใหญ่ และลายผู้ไทน้อย ซึ่งทั้งสองลายมีลักษณะทำนองเดียวกันต่างกันที่สำเนียงและระดับเสียง

ทำนองล่ำผู้ไทยมีรูปแบบเป็นลักษณะเพลงร้องที่มีแนวทำนองเดียวตลอดแต่มีการเปลี่ยนเนื้อร้อง รูปแบบเป็น Introduction A A₁ A₂ โดยมีการร้องทำนองซ้ำแต่เปลี่ยนรายละเอียดตามพยางค์ของคำกลอนในบทกลอนล่ำ ในการขึ้นต้นล่ำผู้ไทยมีการใช้เทคนิคการเอื้อนเสียงตามแบบของวัฒนธรรมการลำพื้นบ้านชาวผู้ไทย โดยมีทำนองของการขึ้นต้นและทำนองหลัก ล่ำผู้ไทยต้นฉบับเป็นการลำที่ใช้ภาษาลาวผู้ไทย โดยมีสำนวนภาษา และใช้คำศัพท์ที่แสดงออกถึงความเป็นชาวผู้ไทย การประกอบพิธีกรรม อันเกี่ยวข้องกับการบูชา

ผีเถร ใช้ในการรักษาโรค ใช้ในการกระทำพิธีกรรมอันเป็นการมงคลต่าง ๆ โดยมีองค์ประกอบ คือ การถือขันธห้า การถือขันธห้าในการประกอบพิธีไหว้ผีเถรต้องถือทุกครั้ง โดยผู้ประกอบพิธีจะเป็นผู้กล่าวลำผู้ไทยโบราณ การทำพิธีดังกล่าวจะมีการลำผู้ไทยแบบดั้งเดิม โดยมีบทกล่าวกลอนขึ้นอัญเชิญสิ่งศักดิ์สิทธิ์ตามด้วยการกล่าวเปรียบเปรยและอัญเชิญผีเถรและเทวดาที่มีอยู่ในธรรมชาติมาร่วมในพิธีเพื่อกระทำการอันเป็นงานมงคล เช่น ขึ้นบ้านใหม่ (งานขึ้นเรือน) หรืองานทำบุญบรรพบุรุษ หมอลำจะลำไปเรื่อย ๆ ซึ่งจะลำได้ไพเราะและราบรื่นกว่าการลำโดยไม่มีพิธีกรรม เมื่อจบที่ท่อนจกข้างกั้นหยวกไ้วคนดูเสาควยกั้นหยดอ้อ นายมอไหวแล้วหมอแคนเขาก่อน ทุกอย่างในพิธีจะหยุดลง เป็นอันหมายรู้ว่าเสร็จพิธี

ตัวอย่างกลอนลำผู้ไทย

อ้าย นอ ละท่านผู้ฟังเอ๋ย	บัดนี้ สืบได้งานะบบัน
ลำผู้ไท เบิ่งสา ก่อน	ส่งเสียงบาดยาว ๆ
ส่งเสียงแคนสีเสี้ยน ๆ	เพิ่นลำเ็นว่าผู้ไทย
ท่านเอ๋ย ท่านเอ๋ย ท่านเอ๋ย	
ไอ้หนอ ได้เปิดงานมื่อนี้	เป็นงานใหญ่อลังการ
ได้เปิดงานวัฒนธรรม	ให้แห่งเมืองสองคอนกำ
ถือเอาชาวละหาน้ำ	ชาวผู้ไทยได้ดีเด่น
จึงเป็นงานมื่อนี้	วันสร้างแห่งละหา
ท่านเอ๋ย ท่านเอ๋ย ท่านเอ๋ย	

2. การเป่าปี่ประกอบลำผู้ไทย

ผู้วิจัยใช้วิธีเปรียบเทียบลายปี่ผู้ไทย ของหมอปี่ทั้ง 2 ท่าน โดยแยกสายออกเป็น

3 ท่อน ดังนี้

1. ลายปี่ผู้ไทย แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ 1. ท่อนขึ้น 2. ท่อนทำนอง จบโดยใช้ท่อนขึ้น
- ตัวอย่างท่อนขึ้นมี 8 ห้องเพลงของหมอปี่ทั้งสองท่าน โดยใช้ทั้งขึ้นและลงจบ

ดังนี้

1. หมอผีเมฆ ศรีกำพล

- - - ด	- - - ล	- ช - ด	- - - ด	- ร - ด	- ร ด ล	- ร - ด	- - - ล
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

2. หมอผีสวัสดิ์ สุวรรณไตร

- - - -	- - - -	- - - ด	- - - -	- - - ด	- - - ล	- ร - ด	- ล - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ท่อนที่ 2 คือ ท่อนทำนอง ตัวอย่างคือมี 8 ห้องเพลง ดังนี้

1. หมอผีเมฆ ศรีกำพล

- ม - ด	- ร - ม	- ร - ด	- - - ล	- ม - ด	- ร - ม	- ร - ด	- - - ล
- - - ด	- ร - ม	- ช - ด	- - - ด	- - - ด	- - - ล	- ร - ด	- ล - -

2. หมอผีสวัสดิ์ สุวรรณไตร

- - - ด	- ร - ล	- ร - ด	- - - ล	- - - ด	- ร - ล	- ร - ด	- - - ล
- - - ด	- ร - ม	- ช - ด	- - - ด	- ร - ด	- ร - ล	- ร - ด	- ล - -

การเป่าปี่ผู้ไทยประกอบลำผู้ไทย ซึ่งมีทำนองลำที่ลำซ้ำมีการเอื้อนเอ่ยมาก มี 2 ระดับเสียง ประกอบด้วยท่วงลายใหญ่ และท่วงลายน้อย ถ้าฝ่ายหญิงลำหมอแคนมักจะเป่าปี่ลายใหญ่ ถ้าหมอลำฝ่ายชายลำ หมอแคนจะเป่าปี่ลายน้อยเพื่อให้ลำเข้ากับระดับเสียงของปี่

ตัวอย่าง โน้ตการเป่าปี่เกริ่น

- - - ด	- - - -	- ร ด ด	- ร - ม	- ช - ม	- - - -	- ม - ม	- ม - ม
- ช - ร	- - - -	- ม - ด	- - - -	- - - ร	- ด - ด	- ล - ด	- ร - ด
- ล - ด	- - - ร	- ด - ล	- - - -				

ภาพที่ 4 การเป่าปี่ผู้ไทยประกอบลำผู้ไทย
ที่มา: นายเมฆ ศรีกำพล

เคล็ดลับการเป่าปี่ประกอบลำผู้ไทยของหมอปี่เมฆ ศรีกำพล และหมอปี่สวัสดิ์ สุวรรณไตร มีดังนี้

หมอปี่เมฆ ศรีกำพล ให้ทรงสนะถึงการเป่าปี่ประกอบลำผู้ไทยว่า

1. การเป่าประกอบลำจะเริ่มจากลายผู้ไทยน้อยไปจนกว่าหมอลำจะพร้อมเป่า จังหวะชานี่มนวล ย่ำเสียงลา เสียงมี เลื่อนไหลสลับพรมนิ้วที่เสียงลา

2. ต้องรู้จักทางหมอลำเพราะหมอลำแต่ละคนมีเอกลักษณ์วิธีลำที่ต่างกัน หมอแคนและหมอปี่จึงจำเป็นต้องรู้ทางว่าหมอลำขึ้นหรือลงวรรคใด จะได้เป่าสอดประสานกับหมอลำถูกจังหวะ

3. จะต้องคอยสังเกตหมอลำ เพื่อให้รู้ว่าหมอลำจะลำกลอนอะไร

หมอปี่สวัสดิ์ สุวรรณไตร ให้ทรงสนะถึงการเป่าปี่ประกอบลำผู้ไทยว่า

1. การเป่าปี่ประกอบลำผู้ไทยจะเป่าแบบนี่มนวล จังหวะช้า ๆ ให้จังหวะแน่น

2. หมอปี่สวัสดิ์ สุวรรณไตร เอื้อนเสียงปี่โดยเป่าเลื่อนไหลจากเสียงโดไปที่เสียงลา

สรุปการเป่าปี่ประกอบลำผู้ไทย การลำผู้ไทย ใช้เครื่องดนตรีแคนเป็นหลักในการเป่าประกอบลำ ปี่ผู้ไทยจะเป็นตัวเสริมทำนอง คอยเอื้อนเลียนเสียงลำ แคนจะเป็นตัวกำหนดให้เป่าสอดแทรกทำนองลำและคลอเสียงลำผู้ไทย ลำผู้ไทย มีสองแบบคือ ลำผู้ไทยเลาะคู่กับลำแบบผู้ไทยเทิง โดยลำผู้ไทย เลาะคู่ จะลำเกี่ยวพาราสีระหว่างหนุ่มสาว ส่วนลำผู้ไทยโบราณหรือลำผู้ไทยเทิงเป็นการลำแบบหมอเหยา คือ อ่อนหวานเพทยดา จังหวะการลำผู้ไทยเลาะคู่ที่เกี่ยวพาราสีจะเป็นจังหวะค่อนข้างช้า ส่วนจังหวะการลำผู้ไทยเทิงหรือลำหมอเหยา จังหวะค่อนข้างเร็วหลายผู้ไทย จัดอยู่ในลายทางยาวมีทำนองสั้น ๆ เพียงประโยคเดียวไม่ซับซ้อน การเป่าปี่ประกอบลำผู้ไทยจะต้องมีทำนองแคนเป่าประกอบโดยหมอแคนจะเป่าทำนองเดิมเข้าไปเรื่อย ๆ ปี่ผู้ไทยจะเป่าคลอลำและเป่าสอดประสานสลับกันไปลายแคนจึงเป็นทำนองและจังหวะยืนพื้น ทำนองแคนมีเพียงประโยคเดียวไม่ซับซ้อน โดยหมอลำจะขึ้นที่จังหวะสุดท้ายของปี่และลายแคนในท้องที่ 4 และท้องที่ 8 (ตามลูกศรชี้) โน้ตแคนที่เป่า ประกอบด้วย 5 เสียงหลัก คือ เสียงลา โด เร มี ซอล ดังนี้

โน้ตลายลำผู้ไทย ทำนองที่ 1

-	-	-	ด	-	ร	-	ด	-	ม	-	ด	-	ล	-	ม	-	-	-	ด	-	ร	-	ด	-	ม	-	ด	-	ล	-	ม
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

โน้ตลายลำผู้ไทย ทำนองที่ 2

-	-	-	ด	-	ด	-	ร	-	ม	-	ด	-	ด	-	ม	-	-	-	ด	-	ร	-	ด	-	ม	-	ด	-	ด	-	ร
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

โน้ตแคนและปี่ผู้ไทย ประกอบลำผู้ไทย

-	-	-	ล	-	-	-	ด	-	ล	-	ช	-	ล	-	ด	-	ล	-	ด	-	ม	-	ด	-	ล	-	ช	-	ล	-	ดล
-	ล	-	ด	-	ม	-	ด	-	ล	-	ช	-	ล	-	ด	-	ร	-	ด	-	ม	-	ด	-	ร	-	ด	-	ล	-	ด
-	ร	-	ด	-	ม	-	ด	-	ล	-	ช	-	ล	-	ด	-	ล	-	ด	-	ม	-	ด	-	ล	-	ช	-	ล	-	ด
-	ร	-	ช	-	ม	-	ร	-	ม	-	ช	-	ล	-	ด	-	ม	-	ช	-	ม	-	ร	-	ล	-	ช	-	ล	-	ด
-	ล	-	ด	-	ร	-	ด	-	ล	-	ช	-	ล	-	ด	-	ม	-	ช	-	ม	-	ร	-	ล	-	ช	-	ล	-	ด
-	ล	-	ด	-	ร	-	ด	-	ล	-	ช	-	ล	-	ด	-	ม	-	ช	-	ม	-	ร	-	ล	-	ช	-	ล	-	ด
-	ล	-	ด	-	ร	-	ด	-	ล	-	ช	-	ล	-	ด	-	ม	-	ช	-	ม	-	ร	-	ล	-	ช	-	ล	-	ด

หมายเหตุ โน้ต ดล ห้องที่ 8 คือ ทำนองปี่ผู้ไทย ที่มีลักษณะการเลื่อนไหลจากเสียงโดไปเสียงลา

บทจบ

-	-	-	-	-	ด	-	ร	-	-	-	ม	-	-	-	ร	-	-	-	ด	-	-	-	ล	-	-	-	ช	-	-	-	ล
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

ทำนองลำผู้ไทย ใช้ลายแคนทางยาว ทำนองแคนมาจากเสียงจั้น (มีจังหวะตกที่เสียงโด) ทำนองลำเป็นทำนองลำทางยาวมีเสียงโชนิก คือ เสียงลา แต่แคนและปี่ผู้ไทยจะเป่าลงจังหวะที่เสียงโดและเลื่อนไหลไปเสียงลา เสียงที่เลื่อนไหลลักษณะนี้เรียกว่า gliding tone ระดับเสียงอยู่ในระดับทางยาวใหญ่ ประกอบด้วย 5 เสียงหลัก คือ ลา โด เร มี ซอล หมอลำผู้ไทยจะลำระดับเสียงทางยาวในลายใหญ่ ลักษณะบันไดเสียงทางไมเนอร์ (Minor Scale) ระดับเสียงอยู่ในลายทางยาวคือ ลายใหญ่ ลายน้อย ทำนองแคนมีเพียงหนึ่งประโยค ดังตัวอย่าง

โน้ตแคนแบบที่ 1

- - - ด	- ร - ม	- ร - ด	- - - ล	- - - ด	- ร - ม	- ร - ด	- - - ล
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

โน้ตแคนแบบที่ 2

- - - ด	- ร - ม	- ช - ม	- - - ล	- - - ด	- ร - ม	- ช - ด	- - - ล
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

โน้ตแคนแบบที่ 3

- - - ด	- ร - ม	- ช - ม	- - - ม	- ช - ด	- ร - ม	- ช - ม	- - - ล
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

โน้ตแคนแบบที่ 4

- - - ช	- ร - ม	- ช - ม	- - - ล	- ม - ช	- ร - ม	- ช - ม	- - - ล
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

สรุปได้ว่าทำนองลายผู้ไทยมีลักษณะเด่นคือ มีทำนองสั้น ๆ เพียงหนึ่งประโยค หรือวรรคเดียวเป็นวัฏจักร กล่าวคือ เล่นซ้ำกันหมุนเวียนจนครบสี่จังหวะของกลอนลำเทียบได้ กับทำนองเสฟ (ไม่ใช่เสียงเสฟที่มีการติดสุด) ในทางดนตรีสากลเรียกว่า Rhythmic Pattern ส่วนแนวการบรรเลง ซ้ำวนลักษณะนี้เรียกว่า ออสตินาโต (ostinato) คือ เป่าเป็นจังหวะ ลีลาของการประสาน การเป่าประกอบลำก็จะเป่าทำนองที่ต่างจากทำนองลำและไม่เป่าให้ครบจังหวะของหมอลำแต่จะเป่าเพียงประโยคเดียว โดยหมอลำจะขึ้นจังหวะสุดท้ายของประโยคทำนองแคนคือห้องที่ 4 และห้องที่ 8 เสียงในจังหวะตก ส่วนใหญ่คือเสียงลาและเสียงมี

สรุปและอภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง การเป่าปี่ประกอบลำผู้ไทย ผู้วิจัยได้ค้นพบประเด็นที่สามารถนำมา อภิปรายผลให้สอดคล้องกับความมุ่งหมายของการวิจัย ดังนี้

1. การเป่าปี่ผู้ไทยและทำนองลายผู้ไทย

ปี่ผู้ไทยเป็นเครื่องดนตรีในตระกูลเสียงที่เกิดจากการสั่นสะเทือนของอากาศ (Aero phone) ประเภทลิ้นอิสระ (Free Reed) ทำจากไม้กู่แคน (ไม้เอี้ย) ทำทาง การเป่าจะ นั่งหรือยืนเป่าก็ได้ วิธีการเป่าปี่โดยใช้ปากอมส่วนของด้านที่เป็นลิ้นปี่ไว้ในปาก การจับรูปปี่ถ้า ผู้เล่นเอามือซ้ายขึ้นข้างบน การวางนิ้วจะใช้นิ้วชี้ซ้ายจับรูปูแรก นิ้วกลางซ้ายจับรูปี่ที่สอง นิ้วโป้งซ้ายจับปี่ด้านล่าง มือบนใช้นิ้วชี้ นิ้วกลาง และนิ้วนาง ปิดรูที่เหลือถัดลงมาตามลำดับ

ระบบเสียง (Tuning System) ของปี่ผู้ไทย ไต่จากเสียงต่ำจากรูล่างสุดไปเสียงสูงรูลบนสุด ได้แก่ เสียงที่ 1 คือ เสียงซอล เสียงที่ 2 คือ เสียงลา เสียงที่ 3 คือ เสียงที่ เสียงที่ 4 คือ เสียงโด เสียงที่ 5 คือ เสียงเร เสียงที่ 6 คือ เสียงมี ทำนองลายผู้ไทย (Melody) มาตราเสียง เป็นลักษณะบันไดเสียง 5 เสียง ได้แก่ เสียงลา โด เร มี ซอล สอดคล้องกับ Terry (1977, p. 1-44) ได้ศึกษาเรื่อง ดนตรีพื้นบ้านของลาวและภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย พบว่า ดนตรีพื้นบ้านอีสาน มีช่วงเสียงเป็นระบบ 5 เสียง (Pentatonic) รูปลักษณะของท่วงทำนอง ลำผู้ไทย (Melodic Contour) พบว่ามีลักษณะทำนองต่อเนื่องเชื่อมโยง (Conjunct) และ ลักษณะทำนองไม่ค่อยขึ้นลงหรือสม่ำเสมอ (Terraced) จังหวะ (Rhythm) เป็นลายเพลงที่มี ลักษณะของการตกจังหวะคือมีการเน้นจังหวะสั้นยาว อัตราจังหวะ (Meter) เป็นลักษณะ จังหวะสม่ำเสมอ(Isometric) คือ ทำนองลำผู้ไทย มีจังหวะที่เท่ากัน บรรเลงซ้ำกันตั้งแต่ต้น จนจบ สัญลักษณ์แทนเสียงปี่ผู้ไทยในลำผู้ไทย แทนด้วยอัตราจังหวะ (Time Signature) 2/4 การประสานทำนอง (Texture) เป็นบทเพลงประเภททำนองเดียว (Monophony) รูปแบบ (Form) เป็นบทเพลงที่มีทำนองสั้น ๆ ทำนองเดียว (Iterative) คือการบรรเลงซ้ำ ๆ กัน ซึ่งอาจจะมี ความแตกต่างกันบ้าง แทนสัญลักษณ์ได้เป็น A-A₁-A₂-A₃

ปี่ผู้ไทยมีบทบาทในด้านความสัมพันธ์กับวิถีชีวิต พิธีกรรมความเชื่อ การทำมาหากิน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดทางดนตรีสังคมของปราณี วงษ์เทศ (2525) ที่นำดนตรีและข้อมูลทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกัน เพื่อศึกษาว่าดนตรีมีบทบาทหน้าที่และส่งผลอย่างไร และสภาพแวดล้อมส่งผลอย่างไรกับดนตรี และด้วยแนวคิดนี้เมื่อมาเปรียบเทียบกับข้อมูลที่ลงภาคสนามมานั้นพบว่า สภาพภูมิประเทศเป็นภูเขา มีไม้ไผ่เขียวเป็นจำนวนมาก ส่งผลให้วัสดุที่นำมาทำปี่ผู้ไทยทำจากไม้ไผ่ (ไม้ไผ่) เพราะหาได้ง่ายและรูปร่างกะทัดรัดพกพาได้สะดวก ปี่ผู้ไทยถือว่าเป็นเครื่องดนตรีของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทยมาแต่โบราณและยังคงใช้มาจนถึงปัจจุบัน แม้ว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่องและรวดเร็ว ตามกระแสสังคมโลกในปัจจุบัน สอดคล้องกับทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่นิยม ทฤษฎีของ Durkheim (1935) มีความเชื่อในเรื่องโครงสร้างและหน้าที่เช่นเดียวกันโดยอธิบายว่าสังคมจะมีคุณภาพหรืออยู่รอดด้วยการยึดเหนี่ยวทางสังคม (Social Solidarity) คือ การที่บุคคลในสังคมมีสิ่งยึดถือร่วมกันในสังคมขนาดเล็กหรือสังคมที่มีโครงสร้างง่าย ๆ นั้น การยึดเหนี่ยวทางสังคมจะเป็นแบบกลไก (Mechanical Solidarity) คือการยึดถือค่านิยม จารีตประเพณี เดียวกันมีความคิด ความเชื่อและทัศนคติต่าง ๆ แบบเดียวกัน สังคมเป็นระบบหนึ่งที่ส่วน

ต่าง ๆ มีความสัมพันธ์และสนับสนุนซึ่งกันและกัน เมื่อโครงสร้างใดโครงสร้างหนึ่งทำงานล้มเหลวหรือบกพร่องไป สมดุลจะถูกทำลายลง เช่น การเปลี่ยนแปลงทางประชากร การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี การแพร่กระจายของวัฒนธรรม เมื่อส่วนใดส่วนหนึ่งมีการเปลี่ยนแปลงจะเป็นสาเหตุทำให้ส่วนอื่น ๆ มีการเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอาจเกิดขึ้นเฉพาะส่วนใดส่วนหนึ่งหรืออาจเกิดขึ้นทั้งระบบก็ได้ สังคมจะหยุดชะงักระยะหนึ่งก่อนที่จะปรับสมดุลในตัวเอง สังคมจึงไม่ตายหรือเรียกว่าการเคลื่อนไหวที่สมดุล

2. การเป่าปี่ประกอบลำผู้ไทย เป่าตามภาษาท้องถิ่น (ภาษาผู้ไทย) แทนตัวโน้ต เช่น จับควายผู้ ไปเชิงควายแม่ จับเบ็ดผู้ ไปเชิงเบ็ดแม่ ถ้าเป็นจังหวะปี่ก็จะใช้คำผู้ไทยว่า “ฮีต๊ิบ ฮีต๊ิบ ฮีแป” แทนทำนองเสียงปี่ผู้ไทย เพื่อให้ง่ายต่อการจดจำทำนองของเสียงปี่ผู้ไทย แปลงเป็นโน้ตพื้นบ้านอีสานจะตรงกับโน้ต คือ “มีลา มีลา เรโด” การเป่าปี่ประกอบลำผู้ไทย จะเป่าผสมกันระหว่างลายน้อยกับลายใหญ่ ถ้าเป่าเลาะตูปเกี่ยวข้องกับพาราสีให้หมอลำฝ่ายชาย ปี่ผู้ไทยจะเป่าลายน้อย ถ้าเป็นหมอลำฝ่ายหญิง ปี่ผู้ไทยจะเป่าลายใหญ่ ในปีเลาะเดียวกัน กลอนลำที่นำมาลำผู้ไทยมาจากกลอนผญา นอกจากการเป่าประกอบลำผู้ไทยแล้ว ปี่ผู้ไทยยังมีบทบาทต่อพิธีกรรมของชาวผู้ไท กล่าวคือ พิธีเลี้ยงผีปู่ตา พิธีหมอละเหยา สอดคล้องกับการศึกษาด้านดนตรีที่ประกอบในพิธีกรรมของสมฤทัย เฟ่งศรี (2550) พบว่า การเซ่นผีผดของหมอมดที่เป็นหมอปี่ ด้วยผีผดเป็นผีที่รักสนุก เมื่อมีพิธีที่เกี่ยวกับผีผดจึงมีปี่ผู้ไทยเป่าประกอบทุกครั้ง เพื่อความบันเทิงและบทบาทหน้าที่ในการตอบสนองความต้องการพื้นฐานทางด้านจิตใจ และยังศึกษาถึงดนตรีที่อยู่ในพิธีว่ามีเครื่องดนตรีประกอบ คือ ปี่ใหญ่ ปี่น้อย กลองตุ้ม ทั้งั้ง เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปใช้ประโยชน์

เนื่องจากงานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับองค์ความรู้ว่าด้วยวัฒนธรรมดนตรี ขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อ วิถีชีวิต การอนุรักษ์วัฒนธรรม ฉะนั้นงานวิจัยนี้ย่อมเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เป็นภาครัฐและเอกชน เช่น ศิลปิน ผู้นำชุมชน โรงเรียน มหาวิทยาลัย ศูนย์การเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศูนย์วัฒนธรรมประจำอำเภอ สถาบันด้าน

ดนตรีพื้นบ้านอีสาน เพื่อการอนุรักษ์ ส่งเสริม สืบทอดให้เป็นทรัพยากรอันทรงคุณค่า ทำให้องค์ความรู้ด้านดนตรีผู้ไทยแพร่กระจายเข้าถึงสังคม

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

นอกจากการเป่าปี่ผู้ไทยประกอบลำของศิลปินทั้งสองท่านแล้ว ผลงานของท่านยังมีสิ่งที่น่าสนใจอยู่จำนวนมาก เพื่อประโยชน์ในการวิจัยครั้งต่อไป การศึกษา การอนุรักษ์ สืบทอด ส่งเสริม ไม่สามารถกระทำได้ด้วยบุคคลเพียงคนเดียวหรือองค์กรเดียว ควรมีการร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐ เอกชนและชุมชนต่าง ๆ นอกจากนี้ควรมีการศึกษาแนวทางการอนุรักษ์และสืบทอดในประเทศเพื่อนบ้านที่มีวัฒนธรรมผู้ไทยเพื่อให้เกิดความร่วมมือในการดำเนินงานระหว่างประเทศ อันเป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งของวัฒนธรรมในภูมิภาคและเป็นการวางแผนรับมือกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต

รายการอ้างอิง

- กฤษณา วรณสุทธิ์. ศิลปินมรดกอีสาน. สัมภาษณ์, 10 พฤษภาคม 2560.
- จำปี อินอุ่นโชติ. ศิลปินมรดกอีสาน. สัมภาษณ์, 30 พฤษภาคม 2560.
- เจริญชัย ชนไฟโรจน์. ศิลปินมรดกอีสาน. สัมภาษณ์, 23 มกราคม 2560.
- เจริญชัย ชนไฟโรจน์. (2529). รายงานการวิจัยเรื่องดนตรีผู้ไทย. มหาสารคาม: ภาควิชาดุริยางคศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ฉวีวรรณ ดำเนิน. ศิลปินแห่งชาติ. สัมภาษณ์, 10 พฤษภาคม 2560.
- แทน แสงสุริย์. สัมภาษณ์, 9 มีนาคม 2560.
- แทน แสงสุริย์. (2533). ภูมิปัญญาชาวบ้านกุดหว้า. กาสินธุ์: ผู้แต่ง.
- ปราณี วงษ์เทศ. (2525). สังคมและวัฒนธรรมในอุษาคเนย์. กรุงเทพฯ: เรือนแก้วการพิมพ์.
- เมฆ ศรีกำพล. ศิลปินมรดกอีสาน. สัมภาษณ์, 6 มีนาคม 2560.
- สมฤทัย เฟ่งศรี. (2550). เสนอตั้งบั้งหน่อ: ดนตรีพิธีกรรมของลาวโซ่ง. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สวัสด์ สุวรรณไตร. สัมภาษณ์, 7 มีนาคม 2560.
- Durkheim, E. (1935). *The Division of Labour in Society*. Glencoe, IL: Free Press.
- Terry, E., M. (1977). *Kaen Playing and Mawlum Singing in Northeast Thailand*. Indiana University.